

پیشگفتار

زمینه کشاورزی و تولید کالاهای مصرفی کرده است. طرح‌های توسعه صنعتی عربستان از آغاز دهه ۱۹۷۰ با هدف کاهش وابستگی به نفت و تنوع بخشیدن به منابع درآمد کشور در چارچوب برنامه‌های پنج ساله به اجرا گذاشته شده است. عربستان برای توسعه صنایع خود دست به ایجاد شهرکهای صنعتی زد. در این شهرکها زمین لازم برای برپایی واحدهای صنعتی با بهای ناچیز در اختیار سرمایه‌گذاران گذاشته می‌شود. همچنین به مالکان صنایع اجازه داده می‌شود که بی‌پرداخت عوارض گمرکی، ابزارها و تجهیزات مورد نیاز خود را وارد کنند. در شهرکهای صنعتی امکاناتی مانند شبکه تلفن عادی و همراه، آب و برق، ساختمان‌های اداری، صنعتی، دفاتر مسافرتی، درمانگاه، مراکز دفاع شهری، مراکز پلیس، مساجد، شعب بانکی و شبکه‌های سوخت‌رسانی فراهم می‌شود. سیاست‌های توسعه صنعتی عربستان را شورای وزیران آن کشور در چارچوب برنامه‌های توسعه پنج ساله تعیین می‌کند. دولت عربستان برای تحقق طرحهای توسعه از راه بخش خصوصی، صندوقی زیر عنوان «صندوق توسعه صنعتی عربستان» دایر کرده که وظیفه آن دادن وام و تسهیلات به سرمایه‌گذاران غیر دولتی است. بر سرهم، بخش صنعتی عربستان در حال شکوفایی است به گونه‌ای که تولیدات غیرنفتی بیش از ۹ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. مشوق‌های دولت در بخش صنعت عبارت است از:

■ واگذاری زمین: وزارت صنایع چندین شهرک صنعتی در کشور برپا کرده است که در آنها به دارندگان پروانه راه‌اندازی پروژه‌های صنعتی، زمین به بهایی ناچیز یعنی متر مربعی کمتر از یک ریال سعودی واگذار می‌کند.

■ وام‌های صنعتی: صندوق توسعه صنعتی به منظور ایجاد واحدهای صنعتی، بیش از ۵۰ درصد کل هزینه‌های پروژه را تأمین می‌کند. سرمایه‌گذاران می‌توانند یک تا دو سال پس از بهره‌برداری، به بازپرداخت وام اقدام کنند. بازپرداخت وام از ۵ تا ۱۰ سال تقسیط می‌شود.

سرمایه‌گذاری بعنوان يك متغیر کلیدی که با دیگر متغیرهای اقتصادی در تعامل است، همواره در مباحث رشد اقتصادی مطرح بوده و به هنگام گزینش راهبردها و سیاست‌های توسعه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد. با پذیرفتن ضرورت سرمایه‌گذاری برای دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی، بررسی فضای پیرامون و عوامل اثرگذار بر آن اهمیت ویژه می‌یابد. اقتصاددانان عواملی چند را در جلوگیری از سرمایه‌گذاری دخیل می‌دانند. برخی کسان عوامل بیرونی چون امپریالیسم و استعمار را عامل اصلی عقب‌ماندگی جوامع دانسته‌اند و برخی دیگر بر نقش عوامل درونی مانند دخالت بی‌جای دولت، ساختار سیاسی، تهیدستی و... انگشت می‌گذارند. روشن است که دولت‌ها با سیاست‌های مناسب، می‌توانند فشار را برای جذب و هدایت سرمایه‌گذاری مساعد سازند؛ اما در بیشتر کشورهای در حال توسعه نه تنها رغبت چندانی به سرمایه‌گذاری وجود ندارد بلکه بهره‌برداری مناسبی نیز از آن نمی‌شود. در ایران نیز همچون دیگر کشورهای در حال توسعه سهم سرمایه‌گذاری در تولید ناخالص ملی چشمگیر نیست.

در این نوشتار تلاش شده است تجربه‌ها و سیاست‌های چند کشور در خاورمیانه و آسیا در زمینه تشویق سرمایه‌گذاری بررسی شود. کشورهای انتخاب شده بدین منظور عبارتند از عربستان، پاکستان، مصر، کره جنوبی، مالزی، هند و ژاپن. سپس با توجه به شرایط اقتصادی و چالش‌های موجود در ایران، راهکارهای عملی مناسب برای بهبود وضع سرمایه‌گذاری در کشور پیشنهاد شده است.

سیاست‌های تشویقی عربستان

عربستان با بهره‌گیری از درآمد نفت، سرمایه‌گذاری کلانی در راستای توسعه صنعتی کشور در بخش صنایع نفت و پتروشیمی و صنایع غیرنفتی مانند صنایع سبک و تبدیلی و نیز در

بررسی سیاست‌های تشویقی سرمایه‌گذاری در برخی کشورهای خاورمیانه و جنوب و خاور آسیا

معصومه امیری*

برای این وام‌ها تنها ۲/۵ درصد هزینه‌های اداری در نظر گرفته می‌شود.

■ **یارانه انرژی:** برای آب و برق مصرفی در بخش صنعت یارانه داده می‌شود و هزینه گاز و سوخت برای اهداف صنعتی کمترین اندازه است.

■ **معافیت از پرداخت حقوق گمرکی:** کالاهایی که برای تولیدات صنعتی به کار گرفته می‌شود از حقوق گمرکی معاف است.

■ **حمایت‌های گمرکی:** بعنوان بخشی از مشوق‌های دولت، وزارت صنایع مقرراتی با هدف پشتیبانی از تولیدات داخلی در برابر برخی رقابت‌های غیر قانونی کالاهای وارداتی وضع کرده است. این کالاها مشمول تعرفه‌های گمرکی برای یک دوره پنج ساله است.

■ **اولویت دادن به تولیدات داخلی:** در خریدهای دولت، تولیدات داخلی اولویت دارد.

■ **کمک به آموزش نیروی انسانی:** دولت بازرگانانی را که نیروی کار بومی استخدام می‌کنند تشویق می‌کند و به مؤسسه‌هایی که دارای ۱۰۰ کارمند باشند و به آموزش دستکم ۵ درصد آنان بپردازند کمک‌های مالی و آموزشی می‌دهد.

همچنین در ده سال گذشته بانک‌های عربستان در فراهم کردن خدمات سرمایه‌گذاری برای مشتریان، پیشرفت چشمگیری داشته‌اند و در حال حاضر در رقابت با بانک‌های بین‌المللی و مؤسسه‌هایی هستند که تاکنون تنها منبع برای خدمات سرمایه‌گذاری در منطقه خلیج فارس بوده‌اند.

کارکرد بخش بانکی در سال ۱۹۹۷ نشان می‌دهد که وام‌های فراهم شده برای دولت و بخش خصوصی تا ۱۴۵ درصد در سنجش با سال ۱۹۹۶ افزایش یافته و به ۲۳۶ میلیارد ریال سعودی رسیده است. این، گویای نقش فعال بانکداری در تأمین مالی بخش‌های اقتصادی و گسترش فرصت‌های سرمایه‌گذاری بومی است.

عربستان پشتیبان اقتصاد آزاد و رشد و توسعه بخش خصوصی است. بانکها به گونه‌ای هدایت شده‌اند که توانسته‌اند یک نرخ استاندارد بالا و کارآ نزدیک ۲۱ درصد برای جلب سرمایه‌ها اعلام کنند. این نرخ سه برابر نرخ استاندارد بین‌المللی است.

همچنین قوانین مالیاتی گذشته لغو شده و مالیات شرکت‌های داخلی از ۴۵ درصد به ۳۰ درصد کاهش یافته است. گذشته از آن، شرکت‌های خارجی مجازند سود سرمایه‌گذاری‌های خود از این کشور را بیرون ببرند.

سیاست‌های تشویقی پاکستان

پس از ۱۹۸۸، پاکستان سیاست مقررات‌زدایی، کاهش سرمایه‌گذاری دولتی و افزایش نقش بخش خصوصی را دنبال کرده است. این کشور از اقتصاد مبتنی بر قوانین و مقررات پیچیده دولتی به سوی اقتصاد بر پایه بازار آزاد پیش‌رفته است. انحصارات بخش عمومی در مقیاسی گسترده به بخش خصوصی منتقل شده و بخش خصوصی در حال حاضر بخش‌های خدمات مالی، بانکداری، بازار سهام و بخش صنعت را هدایت می‌کند. در این کشور قوانین و مقررات پیچیده و بوروکراسی در سرمایه‌گذاری بخش صنعت یکسره از میان رفته است. همچنین در سال ۱۹۹۱ دولت پاکستان دست به اصلاحاتی در راستای جریان آزاد سرمایه‌های خصوصی و قابل تبدیل شدن رویه به ارزهای خارجی زد. بر پایه این مقررات شهر و ندان پاکستان و بیگانگان هر مقدار که بخواهند ارز به داخل پاکستان می‌آورند یا از کشور بیرون می‌برند. آنان همچنین می‌توانند حساب‌های ارزی در داخل کشور بگشایند. در بازار سهام پاکستان مانند همه بازارهای سهام در کشورهای توسعه یافته، خدمات مشورتی نیز داده می‌شود، به گونه‌ای که دستکم ده تن از مدیران شناخته شده در زمینه سرمایه‌گذاری در بازار سهام پاکستان خدمات مشورتی ارائه می‌کنند.

پاکستان از آغاز دهه ۱۹۹۰ در اجرای برنامه مقررات‌زدایی و خصوصی‌سازی و سیاستهای بنیادی از این دست در منطقه جنوب آسیا پیشگام بود. بسیاری از این سیاستها به هنگام زمامداری نواز شریف که از فوریه ۱۹۹۷ روی کار آمد آغاز شد. برنامه اصلاحات اقتصادی در مارس ۱۹۹۷ بر کاهش مالیات بر درآمد، مالیات بر فروش و نرخ

○ در بیشتر کشورهای در حال توسعه نه تنها رغبت چندانی به سرمایه‌گذاری وجود ندارد بلکه بهره‌برداری مناسبی نیز از آن نمی‌شود. در ایران، همچون دیگر کشورهای در حال توسعه، سهم سرمایه‌گذاری در تولید ناخالص ملی چشمگیر نیست.

۸ ساله در نظر گرفته شده است. در این سال‌ها ماشینها و ابزارهای صنعتی برای مناطق محروم و عقب‌مانده کشور، مشروط به آنکه مشابه آنها در داخل تولید نشود، از بخشودگی عوارض و مالیات فروش و دیگر هزینه‌های واردات کالا برخوردار است. دولت برای رونق بخشیدن به سرمایه‌گذاری صنعتی، گسترش صادرات، تشویق انتقال تکنولوژی و ایجاد فرصت‌های شغلی بر آن است که دوازده منطقه ویژه صنعتی شامل سه منطقه در هر یک از دو ایالت سند و پنجاب، دو منطقه در هر یک از ایالت‌های سرحد شمال غربی و بلوچستان و یک منطقه در جامو و کشمیر و یک منطقه در مناطق شمالی برپا کند.

سیاست‌های تشویقی مصر

از دهه ۱۹۵۰ بدین سو، صنعت کارخانه‌ای مصر با جلب بیشترین سهم از سرمایه‌گذاری‌ها و در پرتو سیاست‌های جان‌شینی واردات و متنوع‌سازی تولیدات، همواره در رأس استراتژی رشد آن کشور قرار داشته است.

بخش صنعت در اقتصاد مصر نقشی کلیدی و تعیین‌کننده‌ای دارد. در دهه ۱۹۹۰ نزدیک به ۱۹ درصد از کل سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در آن کشور از راه این بخش بوده است. هرچند روند سرمایه‌گذاری در بخش صنعت نوسانهایی داشته، اما در سال‌های اخیر سهم این بخش از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده بیش از دیگر بخشهای اقتصادی بوده است.

مهمترین سیاست‌های دولت مصر برای تشویق سرمایه‌گذاری عبارت بوده است از:

- تأکید سیاست‌های دولت بر رشد بخش خصوصی و گسترش مالکیت طرحهای کنونی و طرحهای تازه
- افزایش کمکهای دولت در زمینه آموزش، بهداشت و دیگر خدمات اجتماعی و عمومی بویژه در جنوب کشور
- تلاش برای توزیع مناسب سرمایه‌گذاری در سرتاسر مصر و تسهیل آیین‌های تجاری به منظور ایجاد فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری.

از کل سرمایه‌گذاری انجام شده در این کشور بیش از ۹۶ درصد سرمایه‌گذاری‌ها از منابع بومی بود ولی در پرتو اصلاحات دهه ۱۹۹۰ سهم سرمایه‌گذاری خارجی در کل سرمایه‌گذاری روبه‌افزایش نهاد و از ۱/۵ درصد در ۱۹۹۰ به نزدیک ۹ درصد در ۱۹۹۶ رسید.

بیشتر سرمایه‌گذاری‌ها در بخش خصوصی به صنایع کارخانه‌ای، مؤسسات مالی و کشاورزی اختصاص یافته است. باسنجش سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی در صنایع کارخانه‌ای آشکار می‌شود که سرمایه‌گذاری بخش دولتی در صنایع ناچیز بوده و تنها نزدیک به ۳ درصد از کل سرمایه‌گذاری در این بخش را تشکیل می‌دهد.

روی هم رفته رشد صنعتی پاکستان از ۱۹۷۴ تا کنون به رغم نبود صنایع ماشین‌سازی در کشور، به گونه نسبی چشمگیر و میانگین رشد آن در چهل سال گذشته بیش از ۸ درصد بوده است.

با نگاهی گذرا به استراتژی صنعتی برپایه سیاست‌های حمایتی در برابر واردات درمی‌یابیم که این کشور فرصت‌های سرمایه‌گذاری بسیار سودآوری برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی فراهم کرده است، به گونه‌ای که سرمایه‌گذاران خصوصی برای سرمایه‌گذاری در همه زمینه‌های صنایع کارخانه‌ای و بخش‌های مهم بویژه انرژی، حمل‌ونقل و ارتباطات، کود، سیمان و خدمات عمومی تشویق می‌شوند. شرایط اقتصاد باز و فضای آزاد نیز انگیزه لازم را برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی فراهم کرده است.

از دیگر سیاست‌های مشوق سرمایه‌گذاری در بخش صنعت پاکستان، در نظر گرفتن بخشودگیهای مالیاتی است. در زمینه مالیات بر درآمد برای صناعی که از ۱۹۹۰ تا ژوئن ۱۹۹۵ در کشور پا گرفته‌اند، بخشودگی ۳ ساله در نظر گرفته شده است. برای صناعی که در مناطق روستایی برپا می‌شود بخشودگی مالیاتی ۵ ساله و برای ایالات بلوچستان، مناطق قبائلی، مناطق سومالی و کشمیر که مناطق عقب‌افتاده‌تر و محروم کشور به‌شمار می‌آیند بخشودگی مالیات بر درآمد

○ عربستان با بهره‌گیری از درآمد نفت، سرمایه‌گذاری کلانی در راستای توسعه صنعتی کشور در بخش صنایع نفت و پتروشیمی و صنایع غیر نفتی مانند صنایع سبک و تبدیلی و نیز در زمینه کشاورزی و تولید کالاهای مصرفی کرده است. طرح‌های توسعه صنعتی عربستان از آغاز دهه ۱۹۷۰ با هدف کاهش وابستگی به نفت و تنوع بخشیدن به منابع درآمد کشور در چارچوب برنامه‌های پنج‌ساله به اجرا گذاشته شده است.

○ پس از ۱۹۸۸، پاکستان سیاست مقررات زدایی، کاهش سرمایه گذاری دولتی و افزایش نقش بخش خصوصی را دنبال کرده است. این کشور از اقتصاد مبتنی بر قوانین و مقررات پیچیده دولتی به سوی اقتصاد بر پایه بازار آزاد پیش رفته است. انحصارات بخش عمومی در مقیاسی گسترده به بخش خصوصی منتقل شده و بخش خصوصی در حال حاضر بخش های خدمات مالی، بانکداری، بازار سهام و بخش صنعت را هدایت می کند.

کارگزاران اقتصادی به منظور ایجاد توازن مالی میان بودجه های جاری و سرمایه گذاری

■ آزادی مطلق طرح های سرمایه گذاری در تعیین بهای کالاها و سود مربوط به آن

■ در نظر گرفتن بخشودگی مالیاتی برای سود پروژه های صنعتی و بازرگانی که بیرون از مناطق شهری جدید و در مناطق صنعتی دور افتاده اجرا می شود به مدت ۵ تا ۱۰ سال از آغاز تولید

■ فروش سهام دولتی به بخش خصوصی (داخلی یا خارجی) از راه بازار سهام

■ در نظر گرفتن بخشودگی مالیاتی برای سود طرح های توسعه. گفتنی است که طرح های احیای اراضی برای ۱۰ سال و با تصویب مجلس برای ۱۵ سال از مالیات معاف است

■ کاهش تعرفه های گمرکی برای تجهیزات مورد نیاز در طرح های سرمایه گذاری به میزان ۵ درصد

■ در نظر گرفتن بخشودگی مالیاتی برای پروژه های شهرسازی و ساخت پایگاه های تازه و مناطق صنعتی برای ۱۰ سال که می تواند تا ۱۵ سال تمدید شود

■ در نظر گرفتن بخشودگی مالیاتی برای سود سهام شرکت هایی که بیش از ۴۰ درصد سرمایه آنها به صورت سهام عام باشد، به میزان ۲۰ درصد

■ در نظر گرفتن بخشودگی مالیاتی برای پروژه هایی که بیش از ۶۰ درصد هزینه تجهیزات لازم برای اجرای طرح را از صنایع داخلی تأمین می کنند

■ هدایت سرمایه گذاری با فراهم کردن یک نقشه جامع سرمایه گذاری که پایگاه های مناسب برای سرمایه گذاری در طرح های گوناگون را نشان می دهد

■ تشکیل مراکزی در استانها به ریاست استاندار و با حضور نمایندگان وزارت دارایی و سرمایه گذاران به منظور تسهیل کار سرمایه گذاران و حل مشکلات آنان در زمینه تهیه زمین، خدمات عمومی، بخشودگی ها، مسائل گمرکی و...

■ توزیع زمین های بایر دولتی به گونه رایگان یا با اجاره اندک برای اجرای طرح های تازه یا توسعه

■ اجرا نکردن طرح های تازه پیش از پایان گرفتن پروژه های قبلی

■ اولویت دادن به نوسازی و مدرنیزه کردن صنایع با تکنولوژی های مناسب و افزایش توانایی های صادراتی

■ برقراری فضای امن برای سرمایه گذاری از راه کاهش کسری بودجه و تورم، تثبیت ارزش پول ملی و پایین آوردن نرخ بهره

■ هدایت سرمایه گذاری ها به مناطق محروم، آزادسازی نرخ ارز و انرژی و فرآورده های کشاورزی

■ برطرف ساختن محدودیت های سرمایه گذاری و پشتیبانی از منافع سرمایه گذاران و شفاف سازی در امور اقتصادی و مالی

■ گسترش دادن مناطق آزاد با توانایی اجرای پروژه های صنعتی

■ پشتیبانی از صنایع بومی به منظور بالا بردن قدرت رقابت آنها و تشویق کالاهای صادرات گرا و تلاش برای دستیابی به بازارهای عربی، آفریقایی و اروپایی با بستن قراردادهای بازرگانی بیشتر

■ پشتیبانی از سرمایه گذاران خارجی و عرب در اجرای پروژه های کارآمد بویژه در توسعه زیرساختها (مانند فرودگاهها، راهها، شبکه های برق، آب، گاز و ارتباطات) با دادن امتیازهای درازمدت

■ گسترش بخش تعاون در مناطقی که کارآیی دارد

■ به کارگیری ابزارهایی برای افزایش پس انداز ملی و انداختن آن به راه سرمایه گذاری

■ خودداری از گرفتن وام از خارج و کاهش دادن بار بدهی خارجی

■ تلاش برای کاهش دادن بیکاری از راه برنامه های صندوق اجتماعی توسعه

■ بهره گیری بهتر از منابع راكد در بنگاه های دولتی و دادن كمكهای آموزشی به منظور ایجاد تخصص های مورد نیاز در بازار کار

■ دادن وام های مناسب برای تشویق سرمایه گذاری در مناطقی که اهمیت ویژه دارند.

■ اصلاح سیاست های قیمت گذاری از سوی

■ تخفیف مالیاتی تا ۳۰ درصد برای شرکت‌هایی که در زمینه آموزش و افزایش مهارت‌های نیروی انسانی خود تلاش می‌کنند.

■ تخفیف‌های ویژه برای شرکت‌هایی که در جهت بهبود تکنولوژی خود گام بردارند.

■ تخفیف مالیاتی برای شرکت‌هایی که دارای نوآوری هستند.

■ تخفیف و بخشودگی مالیاتی برای شرکت‌هایی که دچار رکود اقتصادی شده‌اند و در معرض ورشکستگی هستند.

■ تخفیف‌های مالیاتی برای شرکت‌هایی که از خدمات مشاورتی بهره می‌گیرند.

■ تخفیف مالیاتی برای شرکت‌هایی که همه فعالیت‌های آنها در چارچوب قراردادها، پیمانکاری یا شرکت‌های بزرگ باشد مانند مدرنیزه کردن خط تولید و راه‌اندازی واحدهای پژوهش و توسعه.

مشوق‌های مربوط به سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در کره جنوبی موارد زیر را دربرمی‌گیرد:

■ تشکیل کمیته‌ای زیر نظر رئیس جمهوری شامل معاونان، وزیران و کارشناسان بخش خصوصی که هر یک در ارتباط با بخش خود با مسائل و مشکلات واحدهای کوچک و متوسط آشنا هستند.

■ پشتیبانی از تلاش‌ها در راستای تشویق سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌پذیر که از آن جمله می‌توان به تخصیص درآمد حاصل از مالیات عمومی به این گونه سرمایه‌گذاری‌ها اشاره کرد.

■ گسترش دامنه دانش‌اندوزی از راه تقویت دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و پشتیبانی از ایجاد واحدهای ویژه برای آموزش مدیران انکوباتورهای بازرگانی و تشویق کارشناسان و پژوهشگران برای حضور بیشتر در این زمینه.

■ افزایش کارآفرینی از راه گسترش دوره‌های آموزشی مانند دوره‌های ویژه برای حرفه‌ها و پیشه‌های گوناگون و سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌پذیر.

■ ایجاد فضایی مناسب برای

■ تشکیل کمیته حل اختلاف به منظور حل مشکلات برخاسته از دخالت بخش‌های گوناگون دولتی در زمینه سرمایه‌گذاری با حضور نمایندگان دولت و بخش خصوصی

■ تشویق صادرات از راه توسعه مناطقی که بخشوده از مالیات بوده و همه کالاهای ساخت آنها صادراتی است

■ کاهش هزینه کارمزد بنگاه‌های سرمایه‌گذاری و کاهش هزینه انتشار اوراق سرمایه‌گذاری

■ صدور کارت هویت برای هر طرح سرمایه‌گذاری به منظور آگاهی سرمایه‌گذاران از تصویب پروژه‌ها و مقادیر سرمایه‌گذاری انجام شده و همچنین اعمال بخشودگی و امتیازات بر اساس آن کارت برای سرمایه‌گذاری

سیاست‌های تشویقی کره جنوبی

کره جنوبی کشوری است که می‌توان گفت فاقد هر گونه منابع طبیعی است و بنابراین نیروی انسانی آموزش دیده، تنها اندوخته و دارایی این کشور به‌شمار می‌آید. کره جنوبی با بهره‌گیری از رابطه مثبت و معنی‌دار توانایی جذب نوآوری‌ها و تکنولوژی‌های تازه با افزایش سطح آموزش توانسته است در ساخت ابزارهای الکترونیکی و تجهیزات استوار بر مدارهای یکپارچه و نیمه هادی‌ها، رتبه سوم را در جهان پس از ژاپن و آمریکا به دست آورد.

از سوی دیگر وجود یک نهاد برنامه‌ریزی متمرکز که مسئول همه سیاست‌های کلان اقتصادی کشور نیز هست، در پیشبرد و اجرای درست و هماهنگ برنامه‌های اقتصادی آن کشور، اثر چشمگیر داشته است. این نهاد گذشته از طراحی برنامه‌های ۵ ساله، مسئول تنظیم بودجه و چگونگی اجرای برنامه‌ها، نظارت بر هزینه‌ها، بررسی پروژه‌ها در زمینه ورود کالاهای سرمایه‌ای و هماهنگ کننده نیازهای وزارخانه‌های ذیربط است. از جمله برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی سرمایه‌گذاری کره جنوبی عبارت است از:

○ رشد صنعتی پاکستان از ۱۹۷۴ تا کنون به رغم نبود صنایع ماشین‌سازی در کشور، به گونه نسبی چشمگیر و میانگین رشد آن در چهل سال گذشته بیش از ۸ درصد بوده است.

بانگامی گنرابه استراتژی صنعتی بر پایه سیاست‌های حمایتی در برابر واردات درمی‌یابیم که این کشور فرصت‌های سرمایه‌گذاری بسیار سودآوری برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی فراهم کرده است.

- دادن وام نوسازی: این وام برای بهبود ساختار صنعتی، گسترش توان تولیدی، گسترش و نوسازی واحدهای کوچک و متوسط به کار می‌رود.

- دادن وام تثبیت کسب و کار: به واحدهای کوچک و متوسطی که چشم‌اندازی روشن دارند و ام‌هایی در زمینه ساخت، فروش و توسعه تکنولوژی تعلق می‌گیرد.

- دادن وام پشتیبانی از فعالیت‌های صادراتی: هدف از دادن وام به این شرکت‌ها تبدیل آنها به شرکت‌های صادرات‌گرا و افزایش صادرات کره است.

- پشتیبانی از همکاری‌ها میان دو کره.

- همکاری با دولت‌های منطقه برای پشتیبانی از بنگاه‌های کوچک و متوسط: این شرکت برای دولت‌های منطقه اعتبار مشخصی در نظر می‌گیرد که در کنار منابع مالی تخصیص داده شده از سوی دولت مورد نظر برای رشد صنایع محلی و پروژه‌های توسعه منطقه‌ای به کار برده می‌شود.

- گسترش پایگاه‌های صنعتی در مناطق روستایی: به منظور تحقق بخشیدن به رشد اقتصادی متوازن در مناطق گوناگون کشور.

- گسترش سرمایه‌گذارهای مخاطره‌پذیر.

- دادن وام راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک: این وام از راه انتشار اوراق قرضه، به بنگاه‌های کوچک و متوسط نوپا یا کار آفرینان دارای توانایی‌های فناورانه برتر و چشم‌انداز روشن کاری داده می‌شود.

- صدور ضمانت‌ها بر پایه‌ی دارایی: این شرکت به منظور تأمین منابع مالی از راه کمک‌های داخلی و خارجی برای شرکت‌های کوچک و متوسطی که با محدودیت سرمایه‌رو به‌رو هستند ضمانت بر پایه‌ی دارایی صادر می‌کند.

- دادن وام پشتیبانی از خدمات دانش‌بایه: این وام برای کمک به فعالیت‌های خدماتی دانش‌بایه واحدهای کوچک و متوسط داده می‌شود.

- دادن وام تجاری سازی نتایج فعالیت‌های پژوهش و توسعه: این وام برای تجاری کردن نتایج فعالیت‌های پژوهش و توسعه واحدهای کوچک و

سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در شرکت‌های کوچک و صندوق‌های مخاطره‌پذیر که در زمینه فرهنگ، جهانگردی، اطلاعات و ارتباطات فعالیت می‌کنند.

■ پشتیبانی از مؤسسات مخاطره‌جو برای ایجاد بازارهای برون مرزی.

■ در نظر گرفتن تخفیف و بخشودگی‌های مالیاتی گوناگون برای واحدهایی که در زمینه سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌پذیر فعالیت می‌کنند.

■ ایجاد سازمان‌هایی برای پشتیبانی از فعالیت‌های مخاطره‌پذیر کوچک در کشور مانند:

الف- شرکت توسعه تکنولوژی (K-TAC)

از اواخر دهه ۱۹۷۰، صنایع کوچک و متوسط از راه شرکت توسعه تکنولوژی برای بهبود تکنولوژی خود پشتیبانی شده‌اند. این شرکت نتایج پژوهش‌های انجام شده، گواهینامه تولید و مدل‌های تازه ساخت قطعات را به فروش می‌رساند. شرکت یادشده سفارش‌ها در زمینه برنامه‌ریزی برای پژوهش و توسعه را به عهده می‌گیرد و دیدگاه‌های مدیریتی و پژوهشی را با دریافت هزینه ارائه می‌دهد. انتقال تکنولوژی یا به شکل فروش یکسره است یا پس از یک بررسی کامل در مورد عملی بودن آن پروژه از راه مشارکت با متقاضی انجام می‌گیرد. این شرکت با انواع شرکت‌های دارای تکنولوژی و سرمایه‌همکاری می‌کند. این شرکت‌ها بیشتر یا سنتی هستند که وام می‌دهند یا از گونه بنگاه‌های سرمایه‌ای که برای سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش و توسعه همکاری می‌کنند. دولت کره نیز وام‌هایی برای پیشرفت تکنولوژی در اختیار می‌گذارد که بیشتر به شرکت‌هایی داده می‌شود که با مؤسسات پژوهشی همکاری دارند و به این ترتیب این رابطه را استحکام می‌بخشد.

ب- شرکت ناظر به بنگاه‌های کوچک

وظیفه این شرکت اجرای مؤثر برنامه‌ها و سیاست‌های دولت در راستای رشد و گسترش سالم بنگاه‌های کوچک و متوسط و فعالیت‌های اصلی آن به شرح زیر است:

○ از دهه ۱۹۵۰ بدین سو، صنعت کارخانه‌ای مصر با جلب بیشترین سهم از سرمایه‌گذاری‌ها و در پرتو سیاست‌های جانشینی واردات و متنوع‌سازی تولیدات، همواره در رأس استراتژی رشد آن کشور قرار داشته است.

متوسط داده می‌شود.

داخلی به جای نیروی خارجی، وامی به ارزش ۷۰۰ میلیارد وون از بانک جهانی دریافت کرد.

پ- شرکت توسعه صنایع کوچک و متوسط فعالیت عمده این شرکت بیشتر در زمینه‌های زیر است:

● بهبود بخشیدن به روند ارائه کمک‌های مدیریتی و تکنولوژیک از سوی مؤسسات متعددی که از صنایع کوچک و متوسط پشتیبانی می‌کنند و ایجاد هماهنگی در کارهای آنها.

● بررسی و پژوهش و انتشار اطلاعات آماری در مورد فعالیت‌های صنایع کوچک و متوسط.

● ارائه خدماتی که در عمل همه زمینه‌های تولید و مدیریت بازرگانی را در بر می‌گیرد.

ت- مرکز خدمات نرم‌افزاری و اطلاعاتی هدف از ایجاد این مرکز، گردآوری اطلاعات فنی- تخصصی و بهبود بخشیدن به تولیدات واحدهای کوچک و متوسط صنعتی، حمایت‌های تکنولوژیک و کمک به نوآوری و افزایش بهره‌وری این واحدها، شناسایی بازارهای مصرف و سرانجام کمک به بازاریابی و فروش کالاهای آنهاست. گردش کار در مرکز به شرح زیر است:

۱- واحدهای تولیدی کوچک و متوسط در هر زمان می‌توانند از راه شبکه، با مرکز ارتباط برقرار و اطلاعات دریافت کنند.

۲- واحدهای کوچک و متوسطی که مجهز به سیستم کامپیوتری نیستند، می‌توانند با مراجعه به مرکز، اطلاعات مورد نیاز را دریافت کنند.

۳- مرکز برای به‌روز کردن اطلاعات خود همواره با دیگر مراکز اطلاعاتی و پژوهشی و صاحبان صنایع در داخل و خارج کشور در ارتباط است.

سیاست‌های تشویقی مالزی

مالزی یکی از بهترین نقش آفرینان در زمینه تکنولوژی‌های برتر در میان اقتصادهای جنوب شرقی آسیا به‌شمار می‌رود. این کشور به علت رشد بالای اقتصادی و صنعتی در ردیف صادرکنندگان بسیاری از کالاهای الکترونیک است

لاتاری صنعتی: این شرکت به منظور

افزایش اعتبارات برای فعالیت‌های گوناگون صنعتی از سال ۱۹۵۵ بلیت‌های بخت آزمایی منتشر کرده است.

- برنامه کمک مالی به واحدهای ورشکسته: سرمایه‌ای بالغ بر ۸/۹ میلیارد وون در ۶ صندوق ویژه‌نوسازی صنایع نهاده شده است تا به واحدهای کوچک و متوسطی که در پی نوسازی و بهبود ساختار مالی خود هستند تعلق گیرد.

- کمک به تجاری‌سازی تکنولوژی‌های پیشرفته: هدف از این برنامه، تجاری‌سازی تکنولوژی‌های پیشرفته از سوی واحدهای کوچک و متوسط یا به کارگیری تکنولوژی‌های انتقالی از سوی این واحدها است.

- ایجاد همکاری میان واحدهای کوچک و متوسط: هدف از این برنامه، افزایش بهره‌وری واحدهای کوچک و متوسط از راه سرمایه‌گذارهای مشترک است.

- تهیه و راه‌اندازی وب سایت‌های گوناگون و کاتالوگ‌های الکترونیک به منظور افزایش توانایی واحدهای کوچک و متوسط.

- دادن خدمات مشورتی صادراتی به منظور افزایش فروش کالاها.

منابع تأمین اعتبار شرکت ناظر به پنگاههای کوچک عبارت است از:

۱- حساب ویژه: صندوق توسعه ساختارهای واحدهای کوچک و متوسط تا سال ۲۰۰۲ از این منبع نزدیک به ۲/۱۳ تریلیون وون وام گرفته است.

۲- انتشار اوراق قرضه و دریافت وام از بانک: دولت کره به منظور توسعه واحدهای کوچک و متوسط تا سال ۲۰۰۲ اوراق قرضه خصوصی به ارزش ۴/۱۸ تریلیون وون و اوراق قرضه عمومی به ارزش ۳/۴۷ تریلیون وون منتشر کرد.

۳- گرفتن وام از بانک جهانی: دولت کره در سال‌های ۱۹۹۷-۱۹۹۸ برای رویارویی با بحران مالی پدید آمده در کشور و نیز نشان دادن نیروی کار

○ کره جنوبی کشوری است که می‌توان گفت فاقد هر گونه منابع طبیعی است و بنا بر این نیروی انسانی آموزش دیده، تنها اندوخته و دارایی این کشور به‌شمار می‌آید. کره جنوبی با بهره‌گیری از رابطه مثبت و معنی‌دار توانایی جذب نوآوری‌ها و تکنولوژی‌های تازه با افزایش سطح آموزش توانسته است در ساخت ابزارهای الکترونیکی و تجهیزات استوار بر مدارهای یکپارچه و نیمه‌هادی‌ها، رتبه سوم رادر جهان پس از ژاپن و آمریکا به دست آورد.

- پرداخت کمک به منظور توسعه تجارت الکترونیکی.
- ایجاد کلینیک‌های مشاوره فنی و اقتصادی.
- ایجاد صندوق ضمانت وام.
- اختصاص میالغی در بودجه سالانه کشور برای سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌پذیر.

سیاست‌های تشویقی هند

بخش خصوصی هند در همه زمینه‌های صنعتی جز آن دسته از صنایعی که در مالکیت انحصاری دولت است، فعالیت دارد. بزرگترین ساختار مالکیتی در هند در زمینه ارزش افزوده و سهم در کل تولیدات صنعتی، وابسته به بخش خصوصی است.

از سال ۱۹۵۱ همه سیاست‌های صنعتی و راهبردهای اجرایی دولت هند، با سیاست سازندگی و مدرنیزه شدن همراه بود و با بهره‌گیری از تجارب اقتصاد سوسیالیستی یوگسلاوی، از سوی جواهر لعل نهرو آغاز شد. تا سالهای میانی دهه ۷۰ میلادی، سیاست‌های توسعه صنعتی هند بر توسعه گسترده و برخوردار از رشد ۸ درصدی و ساختار صنعتی با مالکیت تعاونی و دولتی استوار بوده است. در راستای این اهداف، برجسته‌ترین راهبردهای صنعتی به گونه‌ای طراحی و برنامه‌ریزی شده بود که بتوان از همه امکانات موجود (مالی - اعتباری، سیاسی - اقتصادی، نیروی انسانی، مؤسسات پژوهشی و نظام آموزشی و صنعتی) در اجرای قوانین معطوف به توسعه در بخش‌های صنعتی با مالکیت تعاونی و دولتی بهره گرفت.

سیاست‌های دولت هند در ارتباط با صنایع بخش خصوصی (جز صنایع کوچک) بیشتر بر کنترل توان اقتصادی این بخش متمرکز بوده است، به گونه‌ای که فضای رقابتی کمتری در میان بخش‌های گوناگون صنعتی پدید آید. در دوره ۱۹۷۰-۱۹۵۰ و حتی تا سالهای میانی دهه ۸۰ سیاست‌های صنعتی هند هدفهایی چون خودکفایی صنعتی، جایگزینی واردات و صادرات کالاهای مصرفی و با ارزش افزوده پایین، خودکفایی در

و اکنون سومین تولیدکننده بزرگ تراشه‌های نیمه‌هادی در جهان شمرده می‌شود. اقتصاد پیشرو، نیروی کار ماهر، فضای بسیار مناسب کاری، ثبات سیاسی و حضور کارخانه‌های معروف چندملیتی، همچنان به تداوم روند جذب سرمایه‌گذاری به حوزه تکنولوژی‌های برتر و همکاری‌های فنی در این کشور می‌انجامد. مالزی در کوشش‌های خود برای تبدیل شدن به یک کشور یکسره صنعتی تا سال ۲۰۲۰ در پی آن است که سالانه دستکم ۲ میلیارد دلار برای بهبود ساختار ارتباطات خود هزینه کند.

هدفهای کلیدی در توسعه مؤسسات کوچک و متوسط در این کشور عبارت است از:

- ۱- بالا بردن کیفیت، کاهش بهای تمام‌شده و تحویل بموقع کالا زیر عنوان QCD (Quality, Cost and speedy Delivery).
 - ۲- کمک به صنایع کوچک برای دستیابی به تکنولوژی‌های تازه.
 - ۳- ایجاد سیستم‌های برقراری ارتباط صنایع کوچک با یکدیگر، صنایع بزرگ و صنایع خارج از کشور از راه اینترنت زیر عنوان BTB (Business to Business).
 - ۴- افزایش بهره‌وری سرمایه از راه افزایش توان مدیریت کارآفرینی و مهارت کارکنان و همچنین افزایش سرمایه در مؤسسات کوچک و متوسط.
 - ۵- پشتیبانی مالی از صنایع کوچک در چارچوب برنامه راهبردی توسعه صنعتی کشور از جمله در مورد صنایع قطعه‌سازی، قالب‌سازی، ماشین‌سازی، صنایع پایین دستی پتروشیمی، مهندسی و حمل و نقل.
- ابزارهای مؤثری که مالزی در زمینه توسعه واحدهای کوچک و متوسط به کار گرفته عبارت است از:
- ایجاد و گسترش توانمندی صندوق توسعه مالی و توسعه صنعتی ویژه مؤسسات کوچک و متوسط.
 - در نظر گرفتن مشوق‌های مالیاتی گوناگون با هدف تشویق سرمایه‌گذاری و بخشودگیهای مالیاتی در صورت سرمایه‌گذاری دوباره.

○ مالزی یکی از بهترین نقش‌آفرینان در زمینه تکنولوژی‌های برتر در میان اقتصادهای جنوب شرقی آسیا به شمار می‌رود. این کشور به علت رشد بالای اقتصادی و صنعتی در ردیف صادرکنندگان بسیاری از کالاهای الکترونیکی است و اکنون سومین تولیدکننده بزرگ تراشه‌های نیمه‌هادی در جهان شمرده می‌شود. اقتصاد پیشرو، نیروی کار ماهر، فضای بسیار مناسب کاری، ثبات سیاسی و حضور کارخانه‌های معروف چندملیتی، همچنان به تداوم روند جذب سرمایه‌گذاری به حوزه تکنولوژی‌های برتر و همکاری‌های فنی در این کشور می‌انجامد.

دستیابی به سطحی مطلوب از تکنولوژی و مدرنیزه کردن صنایع سنگین و نیمه سنگین را دنبال می کرد.

با وجود محدودیت های بسیار مانند بالا بودن نرخ مالیات ها، لزوم گرفتن مجوز های گوناگون در صنایع بخش خصوصی، بالا بودن نرخ بهره بانکی و قوانین سخت بانکی برای دریافت وام، عوارض گمرکی بالا و محدودیت های فراوان در زمینه واردات تکنولوژیک و مواد اولیه، سهم صنایع بخش خصوصی در درآمد ملی، بالاتر از صنایع بخش دولتی بوده است. این نکته نشان می دهد که بخش خصوصی به علت بهره گیری از نیروی انسانی ماهر، مدیریت خلاق و مخاطره پذیر و کاربرد تکنولوژی های برتر، از برتری نسبی در سنجش با صنایع دولتی برخوردار بوده است، به گونه ای که سهم صنایع کارخانه ای بخش خصوصی در تولید ناخالص ملی در ۱۹۹۵-۱۹۹۴، ۱۲ درصد و سهم بخش دولتی و تعاونی ۸/۵ درصد بوده است. همچنین سهم صنایع بخش خصوصی در صدور کالاهای صنعتی ۱/۵ برابر بیش از صنایع بخش های تعاونی و دولتی بوده است.

در سال های اخیر دولت هند در زمینه سیاست ها و خط مشی های صنعتی، به پشتیبانی از سرمایه گذاری بخش خصوصی در همه صنایع جز صنایع نظامی، صنایع فولاد و صنایع فرستاده های مخابراتی و ماهواره ای تأکید کرده است. همچنین مالیات ها و عوارض گمرکی، به گونه بسیار چشمگیر در جهت رفع موانع جذب سرمایه گذاری به صنایع بخش خصوصی در همه شاخه ها تغییر کرده است. حذف عوارض بر صادرات، بهره گیری از امکانات و تسهیلات بندری و کشتیرانی دولتی برای صدور تولیدات صنعتی بخش خصوصی و نیز حذف سود بازرگانی در مورد کالاهای وارداتی برخوردار از تکنولوژی های پیشرفته که امکان تولید آنها در کشور وجود ندارد را باید بخشی از سیاست های تازه دولت هند دانست. صنایع بخش خصوصی می توانند تا ۸۰ درصد سرمایه مورد نیاز خود را از

راه سرمایه گذاری های خارجی تأمین کنند. دولت بر افزایش سرمایه گذاری مشترک تأکید بسیار داشته و همین باعث شد که در سال های ۱۹۹۵-۱۹۹۲ بیش از ۳/۷۵ میلیارد دلار سرمایه خارجی به صنایع بخش خصوصی جذب شود و به توسعه تکنولوژی و توان مهندسی آن کشور کمکی چشمگیر کند.

موارد پشتیبانی دولت هند از صنایع کوچک و متوسط عبارت است از:

- ارائه تسهیلات ویژه بانکی و اعتباری
- ارائه تخفیف های ویژه مالیاتی
- حمایت های مستقیم و غیر مستقیم از صنایع کوچک و متوسط در بازاریابی
- ایجاد انحصار ساخت بیش از ۸۹۰ گونه کالای صنعتی در زمینه صنایع کوچک و متوسط
- پشتیبانی از صادرات صنایع کوچک و متوسط
- پشتیبانی از گسترش پیمانکاری و اقماری شدن صنایع کوچک و متوسط با صنایع بزرگ
- رشد مهارت های مدیریتی در صنایع کوچک و متوسط از راه ایجاد مراکز توسعه نیروی انسانی (آموزش در جریان کار)
- بالا بردن سطح تکنولوژی از راه ایجاد مراکز توسعه تکنولوژی در صنایع کوچک و متوسط
- دادن کمک های مالی ویژه به صنایعی که در دستیابی به تکنولوژی برتر و تولید با کیفیت مطلوب در سطح جهانی موفق شده اند.
- پشتیبانی از سازمان های خصوصی توسعه دهنده تکنولوژی و پرورش دهنده نیروهای انسانی
- سرمایه گذاری مستقیم دولت در زمینه توسعه نیروهای انسانی در مراکز صنعتی
- ایجاد بانک های مستقل و تخصیص بودجه جداگانه برای افزایش توان مالی صنایع کوچک و متوسط
- ایجاد نمایشگاه های داخلی و بین المللی به منظور شناساندن و صدور کالاهای صنایع کوچک

○ بخش خصوصی هند در همه زمینه های صنعتی جز آن دسته از صنایع که در مالکیت انحصاری دولت است، فعالیت دارد. بزرگترین ساختار مالکیتی در هند در زمینه ارزش افزوده و سهم در کل تولیدات صنعتی، وابسته به بخش خصوصی است.

وام‌های ۱۶ ساله با کارمزد ارزان از دیگر اقدامات دولت شمرده می‌شود.

در هند شش گونه سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر وجود دارد:

- شرکت‌های سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر خصوصی هندی

- شرکت‌های سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر منطقه‌ای و محلی

- شرکت‌های سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر خارجی

- سازمان‌های بزرگ که گذشته از کار خود به سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر می‌پردازند.

- فرشتگان نجات کسب و کار (Business Angels)

- بانک‌های تجاری

روی هم رفته می‌توان گفت که سرمایه‌گذاری خارجی نقشی مهم و کارساز در سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر هند بازی می‌کند، به گونه‌ای که سهم شرکت‌های خارجی در میان شش گونه سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر ۵۲/۴۶ درصد است.

مراکزی که در زمینه سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر، سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری می‌کنند عبارتند از:

● شورای گسترش سرمایه‌گذاری خارجی: شرکت‌های خارجی که خواهان سرمایه‌گذاری در هند هستند باید از این مرکز مجوز فعالیت بگیرند.

● شورای مرکزی مالیات‌بندی مستقیم (The Central Board of direct Taxation - CBDT): یکی از وظایف این شورا سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در زمینه تعیین نرخ مالیات بر سود سرمایه‌گذاری است.

● شورای بورس و اوراق بهادار (Securities and Exchange Board of India - SEBI): این شورا متولی اصلی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در هند است.

● انجمن سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر (The Indian Venture Capital Association - IVCA): این انجمن در سال ۱۹۹۳ بنیاد نهاده شد.

و متوسط (سهم این کالاها از کل صادرات صنعتی هند به گونه مستقیم ۴۷ درصد است.)

● حذف مبالغ چشمگیری از سودهای بازرگانی، عوارض گمرکی و تعرفه‌های مربوط به صادرات و واردات

● به کارگیری سیاست تمرکززدایی در تعیین راهبردهای صنعتی و لغو مجوزهای ساخت و افزایش ظرفیت

● محدود کردن نقش دولت در سیاست‌گذاری مستقیم و تعیین حد و مرز برای رشد و توسعه صنایع کشور

● تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع و همچنین همکاری‌های فنی و تکنولوژیک صنایع پیشرفته خارجی با صنایع داخلی

● واگذاری بخش بزرگی از صنایع دولتی مانند سیمان، ماشین‌سازی، خودروسازی، کود شیمیایی و کشتی‌سازی به بخش خصوصی

● دادن اجازه سرمایه‌گذاری به بخش خصوصی در همه صنایع جز صنایع استراتژیک

● در نظر گرفتن بخشودگیهای مالیاتی گوناگون برای واحدهایی صنعتی که ۷۰ درصد از کالاهای خود را صادر کنند.

● لغو مقررات مربوط به بازگشت ارز به دست آمده از صادرات صنعتی از سوی بخش خصوصی

● پشتیبانی ویژه از آن دسته از صنایع کوچک و متوسط که توانسته باشند برای ۳ سال دستکم ۷۰ درصد از کل تولیدات خود را صادر کنند.

● سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در هند از هنگامی آغاز شد که دولت وقت به اهمیت شرکت‌های کوچک و نقش آنها در اقتصاد کشور پی برد و تصمیم به پشتیبانی از آنها گرفت. در ۱۹۸۸ نخستین دستور تأسیس شرکتهای مخاطره‌پذیر صادر شد. در همین راستا به بانک‌های دولتی اجازه داده شد تا شعبه‌های سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر بنیاد نهند. دریافت کمک‌های بانکی جهانی از جمله بهره‌گیری از

● شورای مرکزی مالیات‌بندی مستقیم (The Central Board of direct Taxation - CBDT): یکی از وظایف این شورا سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در زمینه تعیین نرخ مالیات بر سود سرمایه‌گذاری است.

● شورای بورس و اوراق بهادار (Securities and Exchange Board of India - SEBI): این شورا متولی اصلی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در هند است.

● انجمن سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر (The Indian Venture Capital Association - IVCA): این انجمن در سال ۱۹۹۳ بنیاد نهاده شد.

● شورای گسترش سرمایه‌گذاری خارجی: شرکت‌های خارجی که خواهان سرمایه‌گذاری در هند هستند باید از این مرکز مجوز فعالیت بگیرند.

● فرشتگان نجات کسب و کار (Business Angels)

● بانک‌های تجاری

روی هم رفته می‌توان گفت که سرمایه‌گذاری خارجی نقشی مهم و کارساز در سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر هند بازی می‌کند، به گونه‌ای که سهم شرکت‌های خارجی در میان شش گونه سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر ۵۲/۴۶ درصد است.

مراکزی که در زمینه سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر، سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری می‌کنند عبارتند از:

● شورای گسترش سرمایه‌گذاری خارجی: شرکت‌های خارجی که خواهان سرمایه‌گذاری در هند هستند باید از این مرکز مجوز فعالیت بگیرند.

● فرشتگان نجات کسب و کار (Business Angels)

● بانک‌های تجاری

○ هدف سیاست‌های

دولت ژاپن، تشویق

مدرن‌سازی تجهیزات،

بهبود تکنولوژیک، به‌روز

کردن ساختار، جلوگیری

از رقابت بیش از اندازه،

تحریک تقاضا، تأمین

فرصت‌های برابر برای

فعالیت‌های بازرگانی و

ایجاد روابط مناسب بین کار

و مدیریت است.

سیاست‌های تشویقی ژاپن

انکوباتورها.

در این راستا بانک‌ها نقشی کارساز در تأمین صندوق‌های سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر بازی می‌کنند به گونه‌ای که میانگین سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در ژاپن ۱۱۵ میلیون دلار است. در ژاپن بیشتر صندوق‌های سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر مربوط به شرکت‌های سهامی است که بیشتر به بانک‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری وابسته‌اند.

مؤسسات مالی غیر بانکی (مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های اجاره و مؤسسات رهن) مهمترین تأمین‌کنندگان صندوق‌های ژاپنی به‌شمار می‌آیند که با بانک و شرکت‌های بیمه رقابت می‌کنند.

بیشتر صندوق‌های سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر در ژاپن به گونه گسترده در تکنولوژی اطلاعات و صنایع نرم‌افزاری سرمایه‌گذاری می‌کنند. این صندوق‌ها بیشتر در مراحل میانی و مراحل بعدی توسعه واحدها و تا اندازه کمی در مراحل آغازین فعالیت دارند.

وضع سرمایه‌گذاری و سیاست‌های

تشویقی در ایران

نرخ رشد سرمایه‌گذاری در صنعت ایران در سالهای اخیر نشان می‌دهد که توجه بیشتر معطوف به سرمایه‌گذاری تولیدی بوده است. تشکیل سرمایه‌های صنعتی با روند افزایشی عاملی است که می‌تواند فرایند شکل‌گیری و رشد GNP را استمرار بخشد. از ۱۳۴۸ تا ۱۳۷۸ میانگین نرخ رشد سرمایه‌گذاری در کشور ۵/۵ درصد و میانگین رشد سرمایه‌گذاری در بخش صنعت ۷ درصد بوده است. این ارقام گویای آن است که به سرمایه‌گذاری صنعتی بیش از دیگر بخش‌ها توجه شده است. میانگین سهم صادرات غیر نفتی در صادرات کل کشور در دوره ۱۳۴۸-۱۳۷۸، ۸/۳ درصد بوده و کمابیش ثابت مانده است. همچنین سهم صادرات صنعتی از صادرات غیر نفتی از ۵/۶ درصد در ۱۳۴۸ به ۱۱/۷ درصد در ۱۳۶۸ و ۵۹/۲ درصد در ۱۳۸۱ رسیده و

هدف سیاست‌های دولت ژاپن، تشویق مدرن‌سازی تجهیزات، بهبود تکنولوژیک، به‌روز کردن ساختار، جلوگیری از رقابت بیش از اندازه، تحریک تقاضا، تأمین فرصت‌های برابر برای فعالیت‌های بازرگانی و ایجاد روابط مناسب بین کار و مدیریت است. در همین راستا شورای توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط متشکل از نمایندگان بخش‌های خصوصی و عمومی به‌وجود آمده است که اصول مربوط به دوام رقابت، سرمایه‌گذاری‌های نوآورانه بخش خصوصی و واکنشهای بازار گرایانه را برای تشویق و گسترش واحدهای کوچک و متوسط تضمین می‌کند.

بر پایه این اصول، برنامه‌های زیر در این کشور طراحی شده است:

۱- ایجاد هماهنگی دوسویه میان دولت و بخش خصوصی

۲- محدود کردن تمرکز فعالیت‌ها از راه تعیین بخش‌های اولویت‌دار

۳- تشویق ارتباطات سودآور دوسویه میان شرکت‌های کوچک و بزرگ

۴- تشویق نوآوریها در زمینه تکنولوژی

۵- پشتیبانی از توسعه نیروی انسانی و بهبود دسترسی به منابع مالی

مهمترین سیاست‌های حمایتی دولت ژاپن در زمینه ایجاد و توسعه واحدهای کوچک و متوسط، عبارت بوده است از دادن کمک‌های ویژه در مرحله آغاز فعالیت، مشوق‌های مالیاتی ویژه برای ایجاد و توسعه واحدهای کوچک و متوسط و فعالیت‌های R & D، ارائه تسهیلات مالی با شرایط آسان با کمک صندوق‌های پشتیبانی صنایع کوچک و متوسط، کمک به بهبود تکنولوژی با پرداخت وام‌های بلاعوض برای انتقال و توسعه تکنولوژی‌های تازه و دادن یارانه‌های گوناگون در زمینه‌های انرژی، توسعه ساختار و گسترش بازار کالاها، ایجاد و توسعه پایگاه‌های محلی و منطقه‌ای اطلاع‌رسانی، خدمات مشورتی، آموزش‌های پیشرفته مدیریت و ایجاد و توسعه

○ سهم‌رو به گسترش صنعت در صادرات غیر نفتی کشور نشان می‌دهد که اقتصاد ایران به سوی صنعتی شدن پیش‌رفته است ولی هنوز با کشورهای آسیای خاوری فاصله بسیار دارد.

کمابیش در همه سالها رشد داشته است. سهم رو به گسترش صنعت در صادرات غیر نفتی کشور نشان می‌دهد که اقتصاد ایران به سوی صنعتی شدن پیش رفته است ولی هنوز با کشورهای صنعتی و کشورهای آسیای خاوری فاصله بسیار دارد. با توجه به افق آینده و اهمیتی که رشد صادرات غیر نفتی خواهد داشت، صادرات صنعتی باید مهمترین نقش را بازی کند.

با توجه به بررسی‌های انجام شده، اقتصاد کشور در سال‌های اخیر پویایی بیشتری داشته است و به علت نوسانهای مثبت بهای نفت، بهبود وضع مالی دولت و مازاد تراز حساب جاری، ثبات نرخ ارز، مهار تورم و فروکش کردن انتظارات تورم‌زا، کاهش بازدهی سرمایه‌گذاری‌های جانشین (مانند ارز، سکه، اتمپیل و...) بازنگری در قوانین مالیاتی و تصویب قانون بازسازی و نوسازی صنایع و... توانسته است به گونه نسبی زمینه رونق سرمایه‌گذاری بویژه سرمایه‌گذاری صنعتی را فراهم سازد و سهم این بخش را از کل سرمایه‌گذاری از رقم ۱۵ درصد در ۱۳۷۸ به ۲۰ درصد در ۱۳۸۲ برساند.

روی هم رفته این روند در پرتو ثبات نسبی فضای اقتصادی، پشتیبانی از بخش خصوصی و تأمین نیازهای ارزی و ریالی واحدهای تولیدی و جلب اعتماد عمومی برای سرمایه‌گذاری پدید آمده است. گذشته از سیاست‌های کلی اعمال شده، کنترل و هدایت اعتبارات، ایجاد و گسترش مؤسسات مالی و مشوق‌های سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی در کشور در چارچوب هفت سرفصل عمده شامل مشوق‌های مالیاتی، گمرکی، مالی، سرمایه‌گذاری خارجی، مناطق آزاد تجاری-صنعتی، مناطق ویژه اقتصادی و مشوق‌های زیربنایی در پوشش شهرکهای صنعتی در افزایش سرمایه‌گذاری مؤثر بوده است. اما در روند پویایی اقتصادی ایران همواره کاستی‌ها و مشکلاتی بر سر راه سرمایه‌گذاری وجود دارد که در این خصوص می‌توان به نبود بازار سرمایه مناسب و ضعف ساختار بورس اوراق بهادار، دخالت دولت، نبود

گفتنی است با وجود همه تلاش‌های به نسبت مؤثری که تاکنون در چارچوب نظام اقتصادی انجام گرفته است و با توجه به رابطه تعاملی اجزای اقتصادی با یکدیگر برای ایجاد فضای پایدار و مطلوب سرمایه‌گذاری و در نتیجه رشد اقتصادی، باید اقدامات بیشتری برای رونق سرمایه‌گذاری در بخش صنعت انجام گیرد که در این زمینه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

● گسترش خصوصی سازی و محترم شمردن مالکیت خصوصی در راستای افزایش کارایی و رقابت پذیری؛

● خصوصی سازی نظام بانکی و بیمه کشور برای افزایش رقابت پذیری در این بخش و فراهم کردن فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری؛

● طراحی نظام مالی الکترونیک به منظور کاهش هزینه‌های معاملاتی؛

● تنظیم سیاست‌های تجاری به منظور افزایش توان رقابتی صنایع داخلی در عرصه بین‌المللی؛

○ در روند پویایی اقتصادی

ایران همواره کاستی‌ها و مشکلاتی بر سر راه سرمایه‌گذاری وجود داشته است که در این خصوص می‌توان به نبود بازار سرمایه مناسب و ضعف ساختار بورس اوراق بهادار، دخالت دولت، نبود بستری‌های اطلاعاتی بر پایه تکنولوژی و مکانیزم سیستماتیک و نظام مند برای پشتیبانی مالی از کارآفرینان بعنوان نقش آفرینان در عرصه سرمایه‌گذاری و... اشاره کرد.

● پشتیبانی از ایجاد و گسترش شرکت‌های مشاوره در زمینه سرمایه‌گذاری صنعتی؛

● به دست دادن اطلاعات دقیق و به روز دربارهٔ وضع بازار کالاها و خدمات صنعتی داخلی (عرضه، تقاضا، بها، تکنولوژی موجود، تحولات بازار، چشم‌انداز آینده...) به متقاضیان سرمایه‌گذاری به منظور انحصارزدایی و افزایش رقابت‌پذیری؛

● به کارگیری الگوی سازمان‌های یادگیرنده در واحدهای ستادی بخش صنعت و معدن؛

● ایجاد و توسعهٔ پارک‌های علمی و تکنولوژیک در نقاط گوناگون کشور؛

● توجه و تمرکز بر پدیدهٔ خوشه‌ها و شبکه‌های صنعتی و ترویج این خوشه‌ها بر پایهٔ مناطق و تخصص و زنجیرهٔ تولید؛

● تشکیل شوراهای ناظر به گسترش واحدهای کوچک و متوسط و دخالت دادن بخش خصوصی در این شوراها؛

● تسهیل ارتباط میان صنایع کوچک و متوسط با صنایع بزرگ و صنایع خارجی برای انتقال تکنولوژی و افزایش بهره‌وری و رقابت‌پذیری این واحدها؛

● فراهم آوردن تسهیلات برای فعالیت‌های R&D بویژه در واحدهای کوچک و متوسط و برقراری ارتباط میان آنها و مراکز رشد و کارآفرینی؛

● کاهش مالیات بر واردات تجهیزات پژوهشی؛

● در نظر گرفتن تخفیف مالیاتی برای پروژه‌هایی که بیش از ۶۰ درصد از هزینهٔ تجهیزات لازم را از تولیدات داخل تأمین می‌کنند؛

● خرید ترجیحی فرآورده‌های صنایع کوچک و متوسط از سوی بخش دولتی؛

● فراهم کردن تسهیلات ویژهٔ بانکی برای واحدهای کوچک و متوسط در راستای افزایش رقابت‌پذیری و توسعهٔ سرمایه‌گذاری آنها؛

● دادن یارانه‌های غیرمستقیم و فراهم کردن تسهیلات بانکی برای صنایع و مناطقی که استعداد توسعهٔ صادرات را دارند؛

● حضور بیشتر در اتحادیه‌های جهانی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای به منظور دسترسی بیشتر به نهادهای واسطه و سرمایه‌ای؛

● تسهیل ورود سرمایه‌های خارجی به بازار سرمایه کشور از راه بررسی شیوه‌های گوناگون سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و ارزیابی آثار مثبت و منفی آن با توجه به وضع خاص هر بخش؛

● رفع موانع غیر تعرفه‌ای و کاهش تعرفه‌های وارداتی برای کالاها و واسطه‌ای و سرمایه‌ای و تکنولوژیک به منظور افزایش رقابت‌پذیری؛

● کنترل پدیدهٔ قاچاق کالا و سرمایه؛

● توسعهٔ کمی و کیفی زیرساختها، توسعه و تعمیق بازارهای مالی و ایجاد نهادهای توسعه‌ای؛

● توجه دولت به موضوع مالکیت معنوی و دادن تضمین به سرمایه‌گذاران در راستای پشتیبانی از دانش فنی آنان؛

● از میان برداشتن موانع قانونی که در حال حاضر مانع حضور و توسعهٔ مستمر بخش خصوصی در مشارکت در توسعهٔ زیرساختها و منابع بزرگ و بخش مالی اقتصادی است.

سیاست‌های تشویقی صنعتی که قابل اجرا است و پیشنهاد می‌شود عبارت است از:

● مشارکت دولت با بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در صنایع رقابت‌پذیری که بخش خصوصی به علت ریسک بالا ناتوان از انجام دادن آنها است؛

● هدایت سرمایه‌ها با فراهم کردن یک نقشهٔ جامع سرمایه‌گذاری که پایگاههای مناسب برای سرمایه‌گذاری در طرحهای گوناگون را مشخص می‌کند؛

● ایجاد مششوق‌های ویژه برای جذب سرمایه‌های خارجی با هدف انتقال و دستیابی به دانش و تکنولوژی، بهبود توانمندیهای فنی و مدیریتی، دستیابی به بازارهای صادراتی و ورود به نظام تولید بین‌المللی و منابع مالی مکمل؛

● ایجاد مششوق‌های ویژه برای افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق محروم؛

○ بررسی‌های انجام شده در زمینهٔ سرمایه‌گذاری هادر بخش صنعت و معدن در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری بخش دولتی در این بخش نتوانسته است هماهنگ با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی گام بردارد و حتی روند سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را کند کرده است.

۱۰. صوفلو، حسین. (۱۳۸۳). «مروری بر ماهیت و کارکرد سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر». جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران. اولین همایش ملی صنعت سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر.

۱۱. صیانت از فرصت‌های شغلی در بخش صنعت.

(۱۳۸۴). وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۱۲. محبوبی، جواد. (۱۳۸۳). «بررسی زیرساخت‌های صنعت سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر در ایران». وزارت صنایع و معادن، مرکز صنایع نوین. اولین همایش ملی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر.

۱۳. مشوق‌های حاکم بر بخش صنعت و معدن کشور.

(۱۳۸۲). وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۱۴. مطالعات تطبیقی در مورد ساختار صنعتی در کشورهای مختلف و تبیین الگوی مناسب توسعه صنعتی ایران به صورت جامع و با قابلیت اجرایی. (۱۳۷۶). وزارت صنایع و معادن.

۱۵. معرفی اجمالی بانک‌ها و مؤسسات مالی خاص، مؤسسات کوچک و متوسط در کشورهای ژاپن، هندو پاکستان. (۱۳۸۱). وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۱۶. وقوعی، هاترا. (۱۳۸۳). شرکت کسب و کارهای کوچک کره. سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران.

17. Adelman, I. & Morris, C.T. (1973). *Economic growth and social equity in developing countries*. Stanford University Press.

18. Link, A.N. & Bozeman, B. (1991). "Innovative behaviour in small sized firms". *Small Business Economics*, 3, 179-184.

19. Lofsten, H. & Lindelof, P. (2002). "Science parks and the growth of new technology-based firms: academic-industry links, innovation and markets". *Research Policy*, 31, 859-876.

20. Sakakibara, K. & Westney, D.E. (1992). "Japan's management of global innovation: technology management crossing borders". in Rosenberg N. et al. (eds.). *Technology and the wealth of nations*. Stanford University Press.

21. *Small Industry Bulletin for Asia and the Pacific*. (1985). United Nations. New York.

22. Westpanal, L.E. & Kim, K.S. (1977). "Industrial Policy and development in Korea". World Bank Staff Working Paper. No. 263. Washington, World Bank.

● فراهم کردن تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط به منظور تجاری‌سازی تکنولوژی‌های پیشرفته.

یادداشت‌ها

* کارشناس دفتر سیاست‌گذاری راهبردی اشتغال در وزارت کار و امور اجتماعی
۱. دوران سازندگی و بازسازی هندو

منابع

۱. آتشک، احمد. (۱۳۸۲). بررسی نقش و جایگاه دولت در توسعه صنعتی کشورهای در حال توسعه. وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۲. آتشک، احمد. (۱۳۸۰). وضعیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری کشور مصر در سالهای اخیر. وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۳. اسدی کرم، علیرضا. (۱۳۸۳). «مکانیزم و الزامات مناسب رشد سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر، مطالعه کشور کره جنوبی». جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران. اولین همایش ملی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر.

۴. بررسی تغییرات نرخ کارمزد تسهیلات اعتباری در سرمایه‌گذاری‌های بخش صنعت و معدن. (۱۳۸۱). وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۵. برنامه‌ها، سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی در علوم و تکنولوژی در کشورهای ژاپن، چین، کره، مالزی و... (۱۳۸۰). وزارت صنایع و معادن. دفتر پژوهش، فن‌آوری و آموزش.

۶. حاتمی، نسرين. (۱۳۷۹). وضعیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری کشور عربستان در سالهای اخیر. وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۷. حاتمی، نسرين. (۱۳۷۸). وضعیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری کشور پاکستان در سالهای اخیر. وزارت صنایع و معادن. دفتر برنامه‌ریزی.

۸. خلاصه‌ای مهم سیاست‌های برنامه‌ریزی شده و حمایت‌های بلاعوض دولت‌های مالزی، ژاپن، آلمان و کانادا در سالهای ۲۰۰۵-۲۰۰۱. (۱۳۸۱). سازمان صنایع کوچک ایران.

۹. صفری، سعید. (۱۳۸۳). «بررسی تأمین مالی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در سایر کشورهای جهان». جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران. اولین همایش ملی سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر.